

Kronikk (/hva/kronikk/)

Fiskens kår i Norge

Norge bruker ett av fem forsøksdyr i Europa. Kan vi få ned andelen?

Bildet sladdet p.g.a.
evt. copyright

Belastende: Omfattende forsøk på fisk i oppdrettsindustrien kan bli et problem for Norges omdømme, skriver kronikøren. Foto: Janne Grete Aspen

➔ Ingunn Sommerset (/av/Ingunn Sommerset/)

Fagansvarlig fiskehelse, Veterinærinstituttet

➔ Bente Bergersen (/av/Bente Bergersen/)

Styreleder, Norecopa

➔ Adrian Smith (/av/Adrian Smith/)

Sekretær, Norecopa

To rapporter som kan ha stor betydning for Norges anseelse er nylig gjort offentlig: Regjeringens nye havbruksstrategi og EUs forsøksdyrstatistikk for 2018.

Den ene rapporten skal stimulere til vekst, mens den andre beskriver en virksomhet som EU ønsker å redusere.

For første gang er et land utenfor EU, Norge, tatt med i EU-statistikken. EU-rapporten påpeker tydelig hvordan de norske tallene har påvirket statistikken. I 2018 brukte Norge nesten en femtedel av forsøksdyrene i Europa: 1,7 millioner, mens de 28 EU-landene brukte til sammen 8,9 millioner. Over 94 prosent av de norske dyrene var fisk.

De norske tallene førte til at EUs statistikk passerte 10 millioner for første gang. Uten Norge hadde antallet forsøksdyr gått ned med 5 prosent. Slikt legges merke til, og det passer dårlig med EUs mål.

Norge vil faktisk ikke bidra til EUs mål med det første: Etter en reduksjon i 2019 var forbruket i 2020 nesten 40 prosent høyere enn for 2018.

De norske tallene for 2018 og 2020 var faktisk ikke spesielt høye. I 2016 krevde to store forsøk hele 10,6 millioner individer for å prøve ut behandling mot lakselus, og dermed brukte Norge 11,6 millioner forsøksdyr det året.

De norske forsøksfiskene var overrepresentert i kategoriene for de mest belastende dyreforsøk, hvorav regulatorisk påkrevde «batch potency tester» av vaksiner utgjør en stor andel. Regelverket åpner for alternative metoder, forutsatt at disse er egnet, noe som krever ekstra ressurser. I 2018 havnet over en kvart million europeiske dyr som ble brukt til denne testingen i kategorien "betydelig belastende".

Med sitt høye forbruk bør Norge være ledende i arbeidet med å utvikle alternativer. Dersom myndighetene ikke satser mer på alternativer til forsøksdyr, vil Regjeringens ambisiøse mål om ekspansjon av næringen trolig føre til store utslag på statistikken. Dette vil lett skape negativ publisitet i Europa om norsk havbruksnæring.

Et høyt antall forsøksfisk i Norge går til ulike leverandører som lever av å selge sine produkter til oppdrettsnæringen, slik som førselskaper, avlsselskap, vaksineprodusenter og produsenter av avlusningsmetoder. I dag er testing i siste fase på et begrenset antall forsøksfisk nødvendig, men 3R- forskning vil redusere behovet.

Havbruksstrategien sier at "norsk sjømat tilfredsstiller kravene i markedene til blant annet mattrygghet, bærekraftig produksjon og fiskevelferd. Forbruket av forsøksfisk og velferden til disse er nok ikke tatt med i vurderingen.

"Havbruksstrategien sier at norsk sjømat tilfredsstiller kravene til fiskevelferd. Forbruket av forsøksfisk og velferden til disse er nok ikke tatt med i vurderingen."

Flere land begynner å snakke om ambisiøse mål for å fase ut visse typer dyreforsøk. Alle våre naboer satser på å utvikle nye metoder eller systemer som kan enten erstatte («replace»), redusere eller forbedre («refine») dyreforsøk, det som på fagspråk kalles for de tre R-ene.

Storbritannia, som brukte omlag det samme antallet forsøksdyr i 2018 som Norge, har et 3R-senter med over 25 ansatte og et årlig budsjett på over 10 millioner pund. Sverige har 9 ansatte i sitt senter, 15 millioner svenske kroner til drift, og et årlig statlige bidrag øremerket 3R-forskning på om lag 15 millioner kroner.

Norge har i dag ikke et 3R-senter, men noen lyspunkter finnes. Det foregår allerede spredt 3R-arbeid i Norge, men vi trenger mer koordinert forskning. Spesielt gjelder dette for fisk, hvor Norge burde være et foregangsland. Det er dessuten bred politisk interesse for alternativer til dyreforsøk.

Norecopa, som er Norges nasjonale konsensus-plattform for de 3 R-ene, har hatt positive møter med de politiske partiene. Norecopa kan spille en viktig rolle i arbeidet framover, men med sitt ene årsverk er den ikke stor nok alene.

For at Norge skal nå målet om mindre bruk av forsøksdyr, trengs økt satsing. Forsøksdyrkomitéen har anbefalt en kartlegging av potensialet for alternativer til dyreforsøk, med tydelige målsetninger. Et 3R-senter vil kunne spille en nøkkelrolle i overgangen til dyrefrie metoder, samt koordinere innsatsen fra alle involverte parter.

Komitéen påpeker også betydningen av et øremerket forsknings- og utviklingsfond for å fremskynde utviklingen av alternativer.

Det store spørsmålet er om den nåværende regjeringens budsjettforslag for 2022 kommer til å inneholde en satsing på alternativer til dyreforsøk som speiler deres ambisjoner for oppdrettsnæringen. Vil det bevilges penger til etableringen av et 3R-senter, slik den nasjonale forsøksdyrkomitéen, oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet, har anbefalt?

Norge er verdensledende på oppdrett av laksefisk og oppdrettsteknologi, og burde også vært verdensledende på utvikling og tilgjengeliggjøring av alternative metoder til dyreforsøk.